२

विचारः पंचमगृहे विचारयेत् तेषां मध्ये ज्ञानस्य विचारो द्विविधः एकस्तावन्मदंऽपत्याभविष्यति वा नास्ति ॥२४॥
अपरद्वितीयं प्रत्यक्षस्थितानां ममबालकानामवस्था समीचीना वर्त्तते वा निषिद्धतरा तदा प्रश्नलग्न
॥२४॥ स्य पंचमगृहेऽपि ग्रहं पश्येत् यदि सप्तमप्रवेशमवेत्तदा वक्तव्यं प्रश्नारं प्रति बालकानामवस्था समीची
नावर्त्तते चेति अथ पंचमगृहे यावन्ति विचारांशानि सन्ति तेषामवस्था समीचीना वा चा इमे सस्था
न एव तिष्ठेत्तुः परन्तु स्थापित्येन सुगममार्जेनाञ्च एभ्यः प्रश्नफलं प्राप्नुयात् तथैमे संदेवप्रष्टुराऽऽज्ञान
तरास्तुः पुत्रादयः तथा पुत्रादिभ्यः शुभं फलं प्राप्नुयात् प्रश्नः अथ यदि कोपि प्रष्टुर्दिदं प्रवासस्थितो वृत्ता
न्तं सत्यं वर्त्ततेवाऽन्यतम् तदा वक्तव्यं वृत्तान्तं सत्यं वर्त्तते अथ यदि ज्ञातुमिच्छेत् ज्ञातं समीचीनं वर्त्तते
वा नेष्टमित्यनत्राह तदा दृष्ट्वं पंचमगृहे वृषिकृतिस्थानेऽन्यादेशे रूपो वर्त्ततेन तथा कस्मिन् स्थाने तस्मि

स्थिरो भवेत्तदा। पापि संमेलने स्थिरत्वं वर्त्तते यदि द्विस्वभावो भवेत्तदा। पापि संमेलने द्विविधं वर्त्तते शुभेस्था
यित्वेन। तथा ह्येकगमेन संमेलनं वाच्यम् अशुभे। स्थापित्वेन महता कष्टेन कालक्षेपेन च संमेलनं वक्त
व्यम् नात्र संदेहः इति श्रीरमलरहस्ये सारसंग्रहे चतुर्थगृहस्यप्रश्नकथनं नाम चतुर्थोध्यायः ४ अथ पंच
माध्यायो व्याख्यायते तस्मिन्पंचमाध्याये पंचमगृहप्रश्नकथनस्य व्याख्यानं वर्त्तते तत्रादौ पंचमगृहस्य
विचारांशमाह सन्तानस्य विचारः पुत्रो भविष्यति वा कन्यकेत्य विचारः दृष्टिलग्नशुभग्रहमित्राणां विचारः दृष्टि
लग्नाद्धियस्य विचारः तस्मिन्नेव वर्त्तते वा नेत्यस्य विचारः आश्चर्यवस्तुनो विचारः जीवद्गतिभूमिचन्द्राणां फ
लस्य विचारः प्रेष्यपुरुषस्य विचारः सर्वेषु ज्ञातानां विचारः प्रवासिनः पत्रिकाया विचारः नीतिकर्तुः पत्रस्य
विचारः नूतनवध्वा विचारः गृहांगलस्य विचारः प्रसन्नताया विचारः नपदत्तस्यपटस्य विचारः इत्यादि

१

दृष्टान्तेऽष्टमं बलकं व्यम् अष्टमगृहे शुक्रान्तर्दशा स्फुटे तदा तावत् शरीरे जिनं दृष्टान्तं निपिडनं तरं वाच्यं अथ यदि ए
क्षेत्रान्ततः सन्तानोत्पत्तिर्न भविष्यति वा नास्तीत्यत आह यदि पंचमगृहे रूपी शुभग्रहवेष्टी भवेत्तदा वक्तव्यं पु ॥२५॥
॥२५॥ त्रानेप्रति सन्तानोत्पत्तिर्भविष्यति पुनर्गुरुक्षेत्रगमसमार्जेताऽस्ताप्रिप्येन च नान्यथा अथ यदि एकाष्टनुततः कृ
तिबालकाभविष्यन्तीत्यत आह तदा प्रश्नेन मल्लेस्य पंचमगृहे रूपि ग्रां पश्येत् सकनिस्थलेऽन्तर्दशारूपो
वर्ण्णेतेतावत्स्त्रिमिता बालकावक्तव्याः पुरुषगृहेऽन्तर्दशे सति पुत्रा वाच्याः स्त्रीगृहेऽन्तर्दशास्थे कन्य
2 कास्तावत्स्त्रिमितावक्तव्याः पुरुषगृहेऽन्तर्दशे सति पुत्रा वाच्याः स्त्रीगृहेऽन्तर्दशास्थे कन्यकास्तावत्स
त्रिमितावक्तव्याः पुरुषगृहेऽन्तर्दशे सति पुत्रा वाच्याः स्त्रीगृहेऽन्तर्दशास्थे कन्यकास्तावत्सरिमितावक्तव्याः
अथवा तेषामन्तर्दशारूपिणां संख्याक्रमसंमतेन संख्याकं गृह्णीयात् तावत्संख्यं बालकानां वक्तव्यम् अ
थ यदि कुत्रापि पंचमगृहे रूपी अन्तर्दशारूपेन

गृहे वाऽशुभगृहेऽन्वादेशाद्रूपो वर्त्तेत इत्यपि द्रष्टव्यम् यदि शुभगृहेऽन्वादेशाद्रूपो वर्त्तेत तदा समीचीनं वृ
त्तान्तं वर्त्तेत यदि चाशुभगृहेऽन्वादेशाद्रूपो भवेत्तदा तद्वृत्तान्तं निषिद्धमेव वक्तव्यम् अथ यदि कुत्राप्य
न्वादेशाद्रूपो नो भवेत्तदा तमेव पंचमगृहे रूपिताम्पश्येत् यदि तत्र शुभं रूपी भवेत्तदा वृत्तान्तं समीचीनं व
क्तव्यम् अशुभश्चेत्तदा तदशुभमेव वृत्तान्तं समागतं वक्तव्यम् अथ यदि कोऽपि पृच्छेत् कति वृत्तान्तं वर्त्तेत
इत्यनन्तरमाह यदि कुत्राप्यन्वादेशाद्रूपो नो भवेत्पंचमगृहे रूपी स्यात्तदा त्वेकं १ वृत्तान्तं वर्त्तेत इति वक्त
व्यम् यद्येकस्थानेऽन्वादेशाद्रूपो भवेत्तदा वृत्तान्तद्वयं वाच्यम् यदि द्विस्थलेऽन्वादेशाद्रूपो भवेत्तदा वृ
त्तान्तत्रयं वाच्यम् यदि त्रिस्थलेऽन्वादेशः स्यात्तदा वृत्तान्तचतुष्टयं ब्रूयात् यदि चतुःस्थलेऽन्वादे
शः स्यात्तदा पंचपरिमितं वृत्तान्तं वक्तव्यं अत्र यावत्परिमितोऽन्वादेशः शुभगृहेषु स्यात्तावत्परिमित

न्वितास्युः ॥ यस्मिस्मान्वादेशाशुभगृहेषु स्यात्तदा रोगितं चौद्विग्नचित्तपरिखेदितं पुत्रादीनां
स्यात् ॥ यदि उभयस्मिन्नपि शुभाशुभगृहे तस्मान्वादेशः स्यात्तदाऽऽधिक्यो परिचाशंका
रयेत् ॥ एवं यावंति वस्तूनि पंचमगृहस्य विचारो शेति षुति सर्वेषामवस्याशुभान्नेष्टाच
वक्तव्या ॥ नात्र संदेहः ॥ अथ यदि कोपि पृछे मम संतानोत्पत्तिर्भविष्यति वा नेस्यत आ
ह ॥ तदा प्रश्नारंभलग्नस्य पंचमगृहरूपिणं पश्येत् ॥ यदि शुभग्रहे शीभवेत्तथा स९ वचै
११ च १४ पं १५ गृहेषान्वादेशारूपो भवेत्तदा ध्रुवं संतानोत्पत्तिर्भविष्यतीति वक्तव्यं प्रष्ट
रं प्रति ॥ स९ वं यदि प्र० १६ १० गृहे न्वादेशारूपो भवेत्तथापि तदेव फलं वाच्यं ॥ अथ य०
१ रूपिणः प्रकृतिस्थदशारूपी पंचमगृहे समागतः स्यात्तथा स९ व शुभगृहेष न्वादेशारू
पो भवेत्तदापि संतानोत्पत्तिर्भ० वि० प्रष्टारं० ज्ञा० हः ॥ अथ यथ शुभग्रहे शीप गृहे समाग

रमल०

तस्तस्यान्स्यादेशात्तथैव स्यात्किंचित्कालितत्वेन संतानो सम्मितिभं० व्यं॥अ० पंच पगृहे शु
भत्तिर्गमो भवेत्तथैव तस्यान्वादेशश्च स्यात्तदा बहु वधो भते महाकष्टेनैनाय लेन सं ना
ना नो:स्य त्तिर्भं० व्यं॥अ० पंच पगृहे अशुभत्तिर्गमो भवेत्तथा तस्यान्वादेश अशुभगृहे
शुस्यात्तदाकदाचित्संतानोत्पत्तौ भं० व्य०॥९ वं यदि द्वे ११ च १४ षो० १ द्विपं १५ गृहे शुनि
र्गमो भवेत्तदाकदाचित्सं० नौभ०॥ यद्यपि गर्भसंभवो भवेत्तथापि पतनं प्राप्नुयात्॥ २५॥
यथाकथंचन बालकोपि भवेत्तदा जीव्यात्ना० हः॥ अ३ पंच पगृहे मिश्रितस्थिरद्धि
स्वभावरूपिणं फलं साक्षीभूतसदृशं वक्तव्यं॥ शुभे साक्षिभूते शुभफलमशुभे साक्षि
भूतेऽशुभं फलं॥ साक्षीभूतं स्यन्वादेशारूपादिकं॥ ना३० अथ यदि कोपि पृच्छेत्पुत्रो भ
विष्यति वा कन्येयत आह॥ तदा प्र अं० प्र प० १ गृहे पंप गृहे च पश्चेतु॥ यच्छुभयस्तेनू

॥ २५॥

गृहे पुरुषरू० भवेत्तथा तस्मान्वादेशे पक्षि प्र० पु स्यात्तदा पुत्रोत्पत्तिर्भ० वं॥ यस्तु भ
यस्मिन्गृहे स्त्री० रू० तस्मान्वादेशः प्रश्न० पु बहुस्यात्तस्यान्न दा कन्यका भ० अत्र वदंति
सुखास्तथा वा शुभसुखारूपिणः पुरुषरूपा स्मा तथा॥ एवं भूमिसुखास्तथा जलभूखा
रू० स्त्रीरूपा ज्ञेयः॥ अथ केचिद्वदंति॥ यदि प्रश्न० पु निर्गमा बहुतरास्युः स्तदा पुत्रोत्प
त्तिस्यात्॥ यदि प्रवेशिनो बहुतरास्युः तदा कन्यास्यात्॥ अथ केचिद० प्रश्न० स्पर्शो
१ दिरूपिणां पृथक् रेव स्यादि बिंदून् रेखा केवल बिंदुयुतान् गणयेत्॥ यदि वन्हिया
योर्बिंदुराधिक्यस्तदा पुत्रोत्पत्तिस्यात्॥ यदि जलपृथ्व्योर्बिंदुराधिक्यश्चेत्तदा
कन्यकास्यात्० ना० अत्र सर्वेषां सिद्धांतमेकमेव॥ अथ कोपि पृच्छेदयमर्भक जी
व्याद्वा न वा इत्याह॥ तदा प्रश्न० पंचम गृह रूपिणं पश्येत्॥ यदि शुभरूपी भवेत्तथा

रमल

न्नादेशो १०।११। ग्रहे स्यात्तदा सोमेकोजीव्यातु॥ एवं सर्वे शुभाशुभग्रहे शुभाशुभरूपिणम
न्नादेशे फलं वाच्यं॥ यदि ५ ग्रहे ऽशुभरूपी भवेत यान्नादेदे ८।१२। द्वादशग्रहे शुस्यात्त
दा सोमेको नो जीव्यादिति वक्तव्यं॥ एवं यदि दुसाक्षीतः ५ पंचमे भूता दे ८।१२। ग्रहे षष्ठा
देशरूपं कारस्येन्तदाचितथैव फलं वाच्यं॥ एवं सर्वे शुभाशुभग्रहे षशुभरूपिणमन्नादेश
रूपेण फलं वाच्यं॥ अथ पुत्रजीवनप्रश्नविधौ बहुलिपिकृतरोहा १२ ग्रहे वर्त्तते। नाम।
अथ यदि कोपि पृच्छेत् प्रेषकस्य प्रेष[illegible]णं पत्रिकायास्वकीदृशं वर्त्ततइत्याह॥ तदा प्रश्न।
प्रथ० १ रूपिणं पश्येत्॥ यदि शुभरूपी भवेत यात्तस्यान्नादेशो १०।११। ग्रहे स्यात्तदा सं
प्रेषकः सत्यवादी वर्त्तते तथा सपूर्वसकल रत्नांतं तत्र प्राप्तं करीष्यतीति प्रणारं प्रतिब्रू
यातु॥ तथैव सप्रेषकः कार्यं कला प्रस्तुतं रंच ग्रहीला स्वस्थाने प्रसागमेत्॥ यदि प्र १

॥२७॥

॥२७॥

रूपी कुत्राप्यन्यादेश रूपो भवेदपि तु द १० के ११ गृहे शुभ रूपी पतिस्तान्नदा तदेव फलंवा॰
अथ यदि प्र १ गृहे १ शुभो भवेत्तथा तस्मान्नादेशः ६।८।१२ षो १ दि गृहे शु स्यात्तदा प्रप्रेषक अ
नृतवादी वर्त्तते तथा स एव तव किंचिदपि वृत्तांतं तत्र गत्वो प्राप्तं करिष्यतीति प्रश्नकारं प्रति ब्रूया
त्॥ शेषमखिलं प्राग्वत्॥ अत्र केवलं प्र १ रूपिणा शुभाशुभ रूपेण प्रेषकस्य सत्यासत्यत्वे ब्रू
यात्तथा तस्मान्नादेश रूपेण पत्रिका वृत्तांतयोः प्राप्तिरप्राप्तिश्च वक्तव्या॥ अथ प्रकारांतरे
णाह॥ प्रश्न॰ पंच ५ रूपिणं पश्येत्॥ यदि शुभो भवेत्तदा प्रेषकः सत्यवादी भवेत्तथा विश्वासी
च॥ यद्यशु॰ प्रेषकअनृतभाषी वर्त्त॰ एवं ५ गृहे रूपिणा अन्यादेशो यदि शुभ गृहे शुस्या
त्तदा प्रेषको विश्वासी। पं ५ अशुभ गृहे षन्यादेशो तदा अविश्वासी॥ अथ यदि दशमे
१०।११। गृहे शुभो भवेत्तदा प्रेषको यत्र गतो वर्त्तते तत्र कामं तु मिच्छति तत्कार्यं कृत्वा गमेत्

रमल०

यदि१०।११।अशुभरूपी भवेत्तदा कार्यभक्ष्यास्त ग्रहे प्रतिनिवृत्तरूपो भवेत्॥अ०कोपि
दृष्टे प्रेषकगतो वर्त्तस्व शुभं वृत्तांतमानयिष्यति वा न वा॥अपर प्रेषकः सत्यवादी वा
ऽनृतभाषीस्यत आह॥तदा प्र०पं ५ स०७ ग्रह रूपिलं पश्येत्॥यच्छुभयस्मिन् ग्रहे शु
भं भवेत्तदा प्रेषकः सत्यवादी वर्त्तते॥तथा शुभवृत्तांतमानयिष्यति॥यदि ५ ग्रहे शु
भरूपी सप्तमग्रहे त्वशुभरूपी स्यात्तदा प्रेषकः शुभवृत्तांतमानयिष्यति परंतु स अनृत
भाषी वर्त्तते॥य०५ शुभरूपी स०७ ग्रहे शुभरूपी स्यात्तदा स प्रेषकः सत्यवा० परंतु नि
ष्फिद्ध वृत्तांतमानयिष्यति॥यच्छुभयस्मिन् ग्रहेऽशुभरूपी भवेत्तदा प्रेषकोप्यनृतभाषी
तथानिष्फिद्धवृत्तांत०ष्यति॥यदि७।८।११८ग्रा ग्रहरूपिणः प्रश्नः रमले छन्वादेश रूपं
कुर्युः स्तथा च १४ ग्रहे शुभरूपी भवेत्तदा प्रेषकः सत्यवादी परं शाऽग्राहकश्च वक्तव्यः॥

॥१२८॥

त्रिपर्य्यैर्विपर्य्ययं॥ अथ केचिद्वदंति वृत्तांतसंख्यां पंचमगृहरूपिणो ब्रूयात्॥ अथ पंचम
गृहरूपीयति मस्यानेन्वादेशरूपं कारयेत्तावत्संख्यं वृत्तांतं वक्तव्यं॥ शुभगृहाश्रितेन शु
भतरं॥ अशुभगृहाश्रितेन निकृष्टतरं च॥ तथाहि॥ यदि तस्यान्वादेशः प्र १।३।७।९। गृहे
षु स्यात्तदा शुभवृत्तांतमागमिष्यति॥ यद्यशुभगृहे २।८।१२। प्रभृतिषु तस्यान्वादेशः स्या
त्तदा निकृष्टवृत्तांतस्यागमनं॥ मिश्राश्रिते मिश्रितफलं॥ यदि तेषु शुभगृहेषु षड्गृहे पंच
गृहरूपी अन्वादेशः कारयेत्तदा वृत्तांतं निकृष्टतरं वाच्यं॥ तथा पुत्रमित्रादयः क्लेशं प्राप्नु
युः रोगग्रस्तश्च जायते॥ अथ० पं५ गृहरूपी प्रश्न० कुत्राप्यन्वादेशरूपो नो भवेत्तदेकमे
व वृत्तांतं ब्रूयात्॥ शुभे शुभं अशुभे निकृष्टतरं॥ यदि कोपि पृच्छेन्मयाद्यैकमपूर्वं वस्तुमे
लितं तत्र प्राप्तं यातं वा नास्ति सत आह॥ तदा प्रश्न० ५ गृ० योपश्येत्॥ यदि प्रवेशीभवेन्न

दा वक्तव्यं ॥ तत्र प्राप्तं यातं ॥ शुभे सुगमे नशीघ्रतया ॥ अशुभे काठिल्येन विलंबेन परिश्र
मेण च ॥ अथ० निर्गमो भवेन्नदाऽशौपि तत्र नो प्राप्तं यातं ॥ शुभे परिणमं प्राप्तं भवेत् ॥ २९॥
अशुभे श्रेनदा तु कदापि नो प्राप्तो भवि० स्थिरत्वं ॥ द्विस्वभावे द्विविधं ॥ अत्रावश्यकं प
रु० रूपिणा अन्यादेशारूपं शुभाशुभं गृहेषु पश्येतु ॥ शुभे शुभं अशुभेऽशुभं ॥ अथ
यदि कोपि पृच्छेद् स्मन्मित्रयोर्मध्ये मित्रत्वं वर्त्तते नास्ति सत आह ॥ तदा प्रथमगृहरू
पिणं पश्येतु ॥ यस्य शुर्वर्तते ॥ तथा पगृहरूपिणं पश्येतु ॥ यन्मित्रस्य वर्त्तते ॥ यच्छुभ
यगृहस्यरूपिणोस्त्वस्मिन् मित्रत्वे न प्रश्नरमलत्वेन प्रश्नरमलेषु संमीलितो स्यातां तदा
द्वयोर्मध्ये मित्रत्वं वास्यादिति वाच्यं यदि दुष्टत्वेन तौ रमलेषु संमीलितौ स्यातां तदा दुष्टत्वं
वाच्यं ॥ यदि मित्रत्वे दुष्टत्वाभ्यां संमीलितौ नो स्यातां तदा नाति मित्रत्वं नातिदुष्टत्वं तयोर्म

मी.

7

ध्येवाच्यं॥ येतस्मिन्मित्रत्वतुल्यत्वे संमेलनं तु रूपिणां विभागेषूक्तं मया॥ अथ यदि पंच
मग्रहस्वांकेंद्रग्रहाणां मध्ये २।१०।ग्रहे समागतः स्यात्तदा तन्मित्रमंतःकरणेन संमीलि
तो वर्त्तते॥ तथा मित्रत्वं कर्त्तुं स्वेच्छां स्थापयति॥ यदि केंद्रग्रहाणां मध्ये ४।७ ग्रहे समागतः
स्यात्तदा तन्मित्रमंतःकरणेन किंचित्संमीलितो वर्त्तते॥ अथ ०५ ग्रहस्वामी पणफरग्रहे
षु २।५।८।११ समागतः स्यात्तदा मित्रत्वं मध्यमस्नेहं स्थापयति॥ यदि अपोक्लिमग्रहेषु
३।६।९।१२। पतितः स्यात्तदा तन्मित्रे किंचिदपि स्नेहं नो स्थापयति नात्र संदेहः॥ अथ यदि
कोपि एकछेदस्मन्मित्रयोर्मध्ये कः स्नेहाधिक्यं स्थापयतीत्याह॥ तथा केंद्रग्रहरूपिणां तथा
पणफरग्रहरूपिणां रेखाकेवलयुतानु वक्रिबिंदूनु गणयेत्॥ उभयोर्बिंदुसमूहं कल
विलोकयेत्॥ यदि केंद्रग्रहरूपिणां वक्रिबिंदव आधिक्यास्तदा तन्मित्रो परप्रभुः स्ने

हाधिकयोर्वर्तते॥ एवं यदि पणफरगृहरूपिणं वन्हि बिंदवआधिक्यास्युः तदा प्रष्टुपरि
तन्मित्रस्यस्नेहाधिक्यं वर्त्तते॥ यदि द्वयो बिंदवः समानरूपा स्युः स्तदा द्वयो स्नेहे मित्रत्वेन
समानरूपे वर्त्तते॥ मात्रसं॥ अथ यात्रां यां तरमाह॥ अथ कोपि पृच्छेतन्मित्रं वर्त्तते वा दुष्टत्वमि
स्यत आह॥ तदा प्रश्ना०षेका ११ गृहरूपिणं अन्यादेशरूपं पश्येत्॥ यदि तस्मान्यादेशो मि
त्रत्वगृहेषु स्यात्तदा तन्मित्रं वर्त्तते वास्यात्॥ यदि चतुष्टत्वगृहेन्यादेशो भवेत्तदा तन्मित्रं दुष्ट
त्वं स्थापयति व्यास्यात्॥ एवं यदि कुत्राप्यन्यादेशं रूपो नो भवेत्तदा जानाति मित्रो नाति दुष्टः॥
तथाहि मित्रत्वगृहाणि ५।६।३।११। दुष्टत्वगृहाणि ४।८।७।१०।१२। श्रीपरमेश्वरः सम्य
कूप्रकारेण जानाति॥ अथ कोपि पृच्छेत् द्वयोर्मनुष्ययोर्मध्ये मित्रत्वं भविष्यति वा दुष्ट
त्वमित्यत आह॥ तदा केन्द्र गृहरूपिणं [illegible] पणफर गृहरूपिणं रेखा केवलास्युता भूव

ह्नि बिंदूनूरय कूरगणयेतु॥ यदि केंद्र ग्रहाणां वह्नि बिंदवः आधिक्या स्तदा प्रष्टा स्नेहं
बहुतरं स्थापयिष्यति॥ परंतु तन्निर्द्धनो स्थापयिष्यति॥ यदि पणफर ग्रहाणां वह्नि बिं
दवः आधिक्या स्तदा तन्निर्द्ध स्नेह बहुतरं स्थापयिष्यति परंतु प्रष्टा नो स्थापयिष्यति
यदि द्वयोर्बिंदवः समानरूपाः स्युः स्तदा द्वयोरपि मित्रत्वं समानं वाच्यं॥ नाज्ञ०॥ अ
थ यदि कोपि पृच्छेदनयोर्मैत्री तिष्ठेन्न वा न इस्त आह॥ तदा तद् तीये ११ पं ५ नव ९ म
ग्रहेषु पश्येतु॥ यदि चैषां चतु ग्रहाणां रूपिणास्तथाऽपवास्तेषां स्वामिनश्च प्रथमग्र
ह रूपिणा सार्द्धमथवा प्रथमग्रह स्वामिनां सार्द्धं प्रश्नारमते षुडष्यादि विचारेण मित्र
त्वं स्थापयंति तदा द्वयोर्मित्रत्वं तिष्ठेतु॥ तथा द्वावपि तस्मिन्नु मित्रत्वा वस्थायां च बहु वर्षा
णि तिष्ठतामन्यविपर्यये विपर्ययं फलं वाच्यं॥ नाज्ञ०॥ अथ यदि स्त्रीपुंसोः सुरतसप्र

8

रमल०

श्नो भवेदित्यत आह ॥ तदा प्रश्न० शुक्रभौमयो रूपिणं पश्येत् ॥ यद्येतौ निकटस्थौ कें
द्रे एकस्मादेको द्वितीयो भवेत्तदा स्त्रीपुंसो मध्ये सुरतं बहुतरं बहुकालं भवेदिति वाच्यं
यदि तौ मित्रत्वेन मित्रत्वेन मिलितौ स्यातां तदा सानंदेन प्रसन्नतामिश्रं सुरतं वाच्यं ॥
यदि तौ दुष्टत्वेन मिलितौ स्यातां महता कष्टेन कष्टकटेन वा सुरतं वाच्यं ॥ यदि शुक्रभौ
मयो रूपिणं मस्य वा तु ४ ८ १२ १० स्थानात् क्लिष्टरूपी दुष्टलक्षणं पश्येत्तदा स्त्रीपुंसो
र्मध्ये कदाकदाचित्सुरतं भवेत् ॥ यदि सप्तमस्थानात् क्लिष्टरूपी दुष्टलक्षणं पश्ये
त्तदा स्त्रीपुंसोर्मध्ये सदैव कलहः स्यात् ॥ यदि भौमरूपिणः शुभरूपी भवेत्तिचेत्तदा
पुरुषपक्षात्कलहादिकं वाच्यं ॥ यदि शुक्ररूपी शुभरूपी भवेत्तदा स्त्रीपक्षात्कलहा
दिकं स्यादिति वाच्यं ॥ प्र० ॥ अथ यदि कोऽपि पृच्छेन्मा प्रति द्विनि मूकरूपः प्रीतिस्था

॥३१॥

॥३१॥

रमल०

मस्थितो भवेत्तदा कार्याणां प्रश्ने सैव भवं चोद्विग्नचित्तवत्स्वेद्धुतत्वं बलहीनत्वं स्थि
रत्वं च स्यात्॥ परं स्वयेषां कारत्तेऽन॥ अथ यदि पग्रहे शुभग्रहस्वभावो भवेत्तदा कदापि
मित्रं कदापि शत्रुत्वं च स्यात्॥ प्रथम शुभग्रहस्वभावो भवेत्तदा मित्रे ते तथान्यकार्येषु चद्वि
विधं चचलत्वं मिथ्यावादभन्रतकथनं च स्यात्॥ तथैव सत्काद्धितीयं संभील्ले तो भवे
त् प्रदिग्ना मंत्रेषु धंकारयेत् परं तु दुष्टानां कारलेन॥ तथा प्रष्टा शोकातुरो भवेत्॥

८२

॥३२॥

यदि पग्रहे स्वामी यप्रश्न॥ शुबलहीनो भवेत्तदा तु ध्रुवमेव सर्वस्यात्॥ तथा प्रष्टा चोद्वि
ग्नचित्तं परस्वचेदितो भवेत्॥ नात्र संदेहः॥ अथैषां पूर्वोक्तप्रश्नानां बहुस्फुटतरेण व्याख्या
नं कुर्वंति केचित्॥ तद्यथा॥ यदि कोपि प्रश्नं पृच्छेद्रोरमल्लसत्अस्मिन् मित्रयोर्मध्ये मित्र
त्वं भविष्यति वा नास्ति [illegible] त आह॥ तदा प्रश्नुर्ग्रहे

॥३२॥

रूपिणं तथाऽभिप्राय गृह रूपिणं च पश्येत्॥ तदाहाभिप्रायप्रष्टो गृहं॥ प्रश्नरमलस्य
प्रथमगृहं प्रष्टुर्ज्ञेयं॥ तथा यदि कोपि संतानानां प्रश्नं कारयेत्तदा पंचमगृहे पश्येत्॥
यदि मित्राणां प्रश्नं चेत्तथापि तद्वै च पश्येत्॥ यदि दुष्टिलग्नानां प्रश्नं कारयेत्तदा चैकाद
शगृहे ११ पश्येत्॥ यदि धर्मभार्यायाः प्रश्नश्चेत्तदा सप्तमगृहे वलोकनं कुर्यात्॥ योगपत्नी:
नां चतुर्थगृहात् एवं सर्वाभिप्रायाणां शेषाणां गृहं विज्ञाय फलं ब्रूयात्॥ तत्फलं रूपिणं
शुभाशुभाभ्यां तथा तेषां विचारं शेषव्यक्तव्यमिति॥ तदाह॥ यदि स शुभरूपी भवेत्तदा
विचारं शः सुखोपरि विश्रामो परि तथा प्रीसु परि वर्त्तते॥ यद्यशुभरूपी भवेत्॰ शः प
रिश्रमोपरि तथा क्रोधोपरि तथाऽन्निष्टयोपरि वर्त्तते॥ एवं शुभाशुभयोः फलं ब्रू॰॥ अथ
रूपिणं विचारं शमाह॥ तत्रादौ वाग्मिनो ः विचारं शोविरक्तो परि तथा प्रीतिहान्युपरि

रमल°

वर्त्तते॥ अथोष्मागु ≟ रूपे लग्ने विचा° पंक्तितमन्यो परि तथायः शुभकर्मे स्वल्पं कष्टात्स्वाल्लाभं
बहुतरं मन्येत स्योपरि॥ तथायः सर्वेभ्यः स्वात्मनि बलाधिकं जानीयात्तस्योपरि विचारा°
ते॥ तथाऽन्निष्ठोपरि अरुच्य परि विचा° यः॥ अथ तीक्ष्णां शु ≟ रूपे लग्ने विचा° मनसोभि
आमो परि॥ तथा मनोभिलाषितसिध्यर्थं मग्रे सहायदार स्त्रा ला याचकस्य याच्यमानो या
चको भवेदिस स्योपरि वि° ते॥ तथा स्वल्पद्रव्यादिकं शीघ्रतया भवेदस्योपरि वि°॥ अथ भू
रि रूपे लग्ने ≟ वि° निश्चितं तत्तो परि॰॥ कार्यसिद्धिर्यातः॥ स्यादथवा ध्रुवं जानीयाद्दुःकार्या
दिकं कदापि सिद्धिं नो प्राप्स्यतीत्याभ्यां कलाए तए वशीघ्रतां लोकरोति अथ कविरूपे ल
≟ वि° पुष्टलो परि॥ प्रसन्ना वस्योपरि प्रसन्नतोपरि मित्रादिभ्यः सकाशात्॥ तथाऽस्पस्प
हात्तस्योपरि सदा तिष्ठेदस्योपरि वि° तथा मित्रबन्धुस्त्रिगणादिभ्यः सकाशान्मनोभिलषितः

॥३२॥

॥३२॥

स्त्रिहुं प्रयाति चास्यो परि वि० ते० तथा सौरि ≡ रू० वि० बहुस्वेछो परि तथा क्रोधो परि ॥ त
था ऽनायासेन नैराश्येन च मनो मिलषितः स्त्रिहुं प्रयाति सस्यो परि० अथ वक्रे रू ≡ वि०
व्यतीत कर्मे लोहिग्र विनपरि स्वेद तो परि वि० तथा बहुस्वेछा बहु स्त्रहासं मेलन कारणे
न स्याद स्यो परि वि०॥ अथ पातरू० ÷ वि० बहु तूलौं परि तथाऽबंधे जो परि तथा क्रोधो
परि ॥ तथा निश्चयो परि ॥ अथ लोहित ≡ स्य वि० स्त्रिं तो परि नाना विचारो परि तथा मनसे
क्लानो परि तथा क्रोधो परि ॥ अथ सौम्यस्य ≡ वि० बहु वित्तो परि तथा स्पर्द्धो परि ॥ तथाऽर्थ
र्थ तो परि चकितो परि वित्स्य यो परि व०॥ एवमेव बोधनस्य ≡ वि० यः परं तु स्पर्धे हं स्वल्पं
वाच्यं ॥ अथ शीतांशोः वि० त्रिस्त्रिं तो परि तथा विरक्तो परि वर्त्तते ॥ तथा यदर्थे प्रश्नं पच्छति
प्रष्टा स पुरुषो द्विविध त्विं तो भवेत् ॥ किमर्थे ॥ तेन सार्धं प्रीतिस्तिष्ठे द्वा नेति विचारे ॥ अ

यद्देशान्वितस्य ॥ वि॰ क्षेमोपरि तथा नानाविचारोपरि तथा बहुक्लेशोपरि तथा सदा कोपो-
परि वर्तते ॥ अथ विंशो ॥ विं॰ मनःप्रसन्नतोपरि इष्टिलग्न मित्राणां पक्षात् ॥ तथा तेभ्यो बहु
प्रसन्नता स्यात् ॥ एवं विचारं शेषे रूपिणं फले रमले शुभको मिलषित गृहाश्रितं ब्रूयात् ॥
अत्रावश्यकं प्रष्टुर्मनोमिलषितरूपिणं अन्यादेशरूपं विलोकयेत् ॥ कस्मिन् गृहे वर्तते इति
यदि मित्रस्य गृहे तस्य रूपिणं अन्यादेशरूपो भवेत्तदा प्रष्टुर्मनोमिलषितयोर्मध्ये मित्रवा-
च्यं ॥ यदि शत्रुगृहे न्यादेशो भवेत्तदा शत्रुत्वं ब्रूयात् ॥ तदाह ॥ प्रष्टुर्मनोमिलषितयोर्मि-
त्रतेः गृहाणि ३।५।९।११ तथोभयोः शत्रुगृहाणि ४।७।१०।१२ यद्यत्र मनोमिलषित
गृहरूपी अन्यादेशरूपो भवेन्मित्रस्य गृहे ॥ तदा प्रष्टुर्मनोमिलषितेन सार्धं मित्रत्वं स्यात्प-
यति ॥ यदि मनोमिलषितगृहरूपी मित्रस्य गृहे न्यादेशो नो भवेत्तदा मनोमिलषितः

प्रष्टा सार्द्धं मित्रत्वं स्थापयति ॥ १ व यदि ३ । ० हे चाद्दे शो भवेत्तदा प्रष्टा मनो भिलषितेन सार्द्धं
दुष्टत्वं स्था० यद्य चेदि श १ व कुत्राप्यि नो भवेत्तदा मनो० प्रष्टु ०दुष्टत्वं शि ष गृहे १।२।६।८।
ष चाद्दे शे सति मध्यमं फलं वाच्यं ॥ नाति मित्रत्वं नाति दुष्टत्वं नात्र ०॥ अथ ग्रंथां तरे ष पि
कथितं वर्त्तत इत्याह ॥ यदि संतानार्थं पृच्छे तदा पं पं ब्रूयात् ॥ अथ यदि पौत्रार्थं पृच्छेत्तदा
९ गृ० ब्रूयात् ॥ कस्मात् पंचमात्पंचमं वर्त्तत इति वचनात् ॥ अथ यदि जनकार्थं पृच्छेत्तदा
चतुर्थं गृहा ब्रूयात् ॥ यदि पितामहस्य प्रश्नं कारये तदा सप्तम गृहा ब्रूयात् ॥ कस्मात् ॥ चतु
र्थात् चतुर्थकं वर्त्तत इति वचनात् ॥ अथ यदि मातृद्धा स्य भवानी भगिनी भ्रातृणां प्रश्नं कारये
तदा द्वितीय गृहा ब्रूयात् ॥ कस्मात् मातृ ४० गृहात् संचमं वर्त्तत इति वचनात् ॥ यद्य शाक्ष
तामित्र द्वष्टिल ग्रानां प्रश्नं कारये तदा पंचम गृहाद पवानै कादश गृहा ब्रूयात् ॥ अत्र

12

रमल०

केन्द्रादुर्द्दंत्ति पंचमगृहादेकादशासंबंधेन सह फलं ब्रू०॥ अथ यदि द्वेष्टेन्मित्रं करिष्यामि व
न तदा षड्गृहाद्ब्रूया०॥ एवं या भार्या तस्मात्सुरूपा तु पर कस्याभूत् यदि तस्याः प्रश्नं का
रयेत्तदा षिषड् गृ० ब्रू०॥ अथ यदि विवाहितस्त्रियः प्रश्नं कारयेत्तदा स ७ गृ० ब्रू०॥ अथ
यां स्त्रियं विवाहितं करिष्येति यदि तदर्थं प्रश्नं पृच्छेत्तदा ष्टम ८ गृहाद्ब्रू० अथ यदि नूतन
कार्यस्य प्रश्नं कारयेत्तदा ते ११ गृहाद्ब्रू०॥ अथ यदि चतुःपदः क्रयं करिष्यति तस्य प्रश्नं
कारयेत १२ गृहाद्ब्रू०॥ एवं सर्वेषां प्रश्नं ब्रूयात्॥ ॥इति रमलरहस्यसंग्रहे पंचमगृ
हस्य प्रश्नकथनं नाम पंचमोध्यायः॥ ५॥ ॥अथ षष्ठाध्यायो व्याख्यायते॥ तस्मिन्नुष
ष्ठाध्याये त्वादौ षष्ठगृहविचारं शंसामह॥ दासीदासानुचराणां विचारः कर्तव्यः॥ तथा नी
चजातीनां वि० तथा श्लोकादीनां विचारः॥ सीक्षाकरणस्य वि०॥ रोगिणो वि० सगर्भास्त्रियो वि०

॥३५॥

॥३५॥

५४

॥३६८॥

स्पर्द्धो वि० कुकर्मणो वि० अन्यागमनस्य वि० कुत्सितकार्यस्य वि० बंधनगतपुरुषाणां वि०
कठोरवस्तुनो वि० स्त्रीतिरस्कृतपुरुषस्य वि० तथा पुरुषतिरस्कृतायाः स्त्रियो वि० यो गुप्त
स्थाने तिष्ठति तस्य विचारः० वशीकरणादिप्रयोगस्य वि० भेदप्रगटो भविष्यति वा न वेति
वि० स्वभेदाः गुप्ताः संति वा न वेति वि० पितुः स्थानांतरे प्राप्तिस्थाद्वानेस्यस्य वि० भ्रातृणां स्थि
तिः स्थाद्वानेस्यस्य वि० चतुष्पदानां वि० यथा गर्दभादयः ॥ तेषां चतुष्पदानां चरणतले गु
राग्रे द्विधाकरणं नो भवेत् तेषां वि० इत्यादि विचारः षष्ठगृहे विचारयेत् ॥ यद्येषां मध्ये रोगि
न अवस्थायाः प्रश्नोकारयेत्तदा षष्ठगृहे पंचखेटैः ॥ यदि वह्निमुखो भवेत्तदा पित्तजे क्लेशं वा
च्यं० उष्णहेतनरोगा दुःस्वप्ना ॥ यदि वायुमुखो भवेत्तदा वातजा वा रुधिरेण क्लेश यातमिति
वाच्यं ॥ यदि जलमुखो भवेत्तदा जलमयेन कफ जं क्लेशं वाच्यं ॥ अत्र कफाधिक्यं य

॥३६८॥

4

13

रमल०

॥३५॥

दि मूर्त्ति मुरगो भवेत्तदा स्लेष्म गुष्काभ्यां जनितं क्लेशो वाच्यं ॥ अथ वा शयनतरात् क्लेशं वाच्यं ॥
अथ यदि षष्ठ गृहे प्रवेशी भवेत्तदा क्लेशस्याधिकता वाच्या ॥ यदि निर्गमो भवेत्तदा क्लेश
स्वल्पत्वं वाच्यं ॥ यदि स्थिरो भवेत्तदा क्लेशस्थिरत्वं वाच्यं ॥ यदि द्विस्वभावो भवेत्तदा चैकस्मि
न्दिने शुभं चैकस्मिन्दिने नेष्टमिति फलं ब्रू० ॥ अत्र सर्वत्रैव यदि शुभो भवेत्तदा यत्नकर
णं हितस्मादिति वाच्यं ॥ अशुभश्चेत्तदा कोपि यत्नो हितकरो न भवेत् ॥ अत्र किंचिद्विशेषोऽ
त ॥ यदि षष्ठे द ≡ लोहितो भवेत्तदा क्लेशो रुधिरवा गुक्षतानामाधिक्यता वाच्या ॥ यदि
मदगो ≑ भवेत्तदा विचारो शः श्लोषो परितयाऽस्थिस्फोटनो परिवर्त्तते तथैव वाच्यं ॥
अत्र रोगिणो वर्त्तमानावस्था षष्ठगृहरूपिलो ब्रूयात् ॥ एवं रोगिणो भूतकालस्यावस्था
पगृहाद्वाच्या ॥ तथा रोगिणो भविष्यकालस्यावस्था सप्तमगृहादूह्या ॥ ना० ॥ अथ

यदि कोपि पृच्छेद्रोगिणे भैषजमौषधं कीदृशं वर्त्ततः स्यादह ॥ तदा षष्ठाच्चतुर्थगृहे कोर्थो नव
मगृहं सूपिलं पश्येत्‌ ॥ यदि शुभरूपी भवेत्तदा भेषजमौषधं हितकरं स्यात्‌ ॥ अशुभश्चे
त्तदा मौषधं हितकरं लो नो स्यादिति त्रौ वाच्यं ॥ एवं यदि मिश्रितरूपी भवेत्तदा मध्यमहित
करं वाच्यं ॥ अथ यदि पृच्छेद्भैषजौषधेन स्वास्थ्यं भविष्यति वा नेत्युत आह ॥ तदा सप्तमगृ
हं सूपिलं पश्येत्‌ ॥ यदि शुभनिर्गमो भवेत्तदा भैषजौषधेन स्वास्थ्यं भविष्यति परं तु सुग
म मार्गेण ॥ यद्यशुभो भवेत्तदा काठिण्येन स्वास्थ्यं वाच्यं ॥ यदि सप्तमगृहे प्रवेशी भवेत्तदा
क्लेशास्याधिक्यता स्यादिति वाच्यं ॥ न तु भैषजौषधादिभिः स्वास्थ्यं स्यात्‌ ॥ यदि स्थिरो भवेत्तदा
भैषजादौषधेन बहुदिनोपरि स्वास्थ्यं स्यात्‌ ॥ यदि द्विस्वभावो भवेत्तदा भैषजऔषधेनैक
स्मिन्दिने स्वास्थ्यमेकस्मिन्दिने क्लेशा वाच्यं ॥ सर्वत्रैव शुभे सुगममार्गेण अशुभे काठिण्ये

रमल०

न स्वास्थ्यं ब्रूयात्॥ अथ यदि पृच्छेदेनरोगिनं किं मे पथ्यं हितकरं वर्त्ततरसाह॥ तदा द्वितीय
गृह रूपिणं पश्येत्॥ यदि वह्निमुखो भवेत्तदा पथ्ये नस्वास्थ्यं॥ यदि वायुमुखो भवेत्तदा अन्न
मयो पथ्यं हितकरं॥ यदि जलमुखो भवेत्तदा शीतलो पथ्य हितकरं वाच्यं॥ यदि भूमि
मुखो भवेत्तदा शुष्कौ पथ्यं हितकरं स्यात्॥ नात्र संदेहः॥ अथ यदि पृच्छेद्वैद्यः कीदृशो मू
र्खो विद्यते वा पंडितरसाह॥ तदा दशम गृह रूपिणं पश्येत्॥ यदि शुभो भवेत्तदा वैद्यो वि
द्यावान् वर्त्तते॥ यद्य शुभो भवेत्तदा वैद्यो मूर्ख इति ज्ञेयः॥ अत्र बहुतरा वाच्यो वैद्यस्य रू
पं प्रथम गृहादृदति॥ अथ यदि कोपि पृच्छेद्रोगिणो रोग शांति र्भविष्यति वा ने सत आ
ह॥ तदा चैकादश गृह रूपिणं पश्येत्॥ यदि शुभो भवेत्तदा रोग शांति भ० नत्व शुभ रूपि०
णा० अथ य० पृच्छेद्रोगिणो रोगशांति र्भविष्यति वा मृत्युरिस्सत आह तदा १२ गृह रूपिणं पश्येत्॥

॥३७॥

५६

आ

कस्मात्तु रोगिणस्य प्रश्नकरलग्नं द्वादशगृहाद्दष्टमगृहरूपी संबंधेन सहितं वचनात्॥ य
दि शुभो भवेत्तदा रोगशांतिः॥ मिश्रभो द्वादशगो मृत्युः स्यात्॥ अत्रावश्यकचतुरः॥ १३।१४
१५।१६॥ साक्षीभूतानुतथा प्रथमत्तिसाहुल अमररूपि लग्नं द्वितीयत्तिसाहुल अमरसानी
रूपिलग्नमिति द्वयमपि विलोकयेत्॥ नात्र संदेहः॥ अथ प्रकारांतरमाह॥ तदा पंचमगृह
रूपिलग्नं आद्येशा रूपं पश्येत्॥ यदि सोऽन्याद्ये शुभः शुभस्थाने शुभ स्यात् यथा केंद्रगृहेषु १
४।७।१०॥ वा पणफरगृहेषु २।५।८।११॥ अथवा तस्मिन् गृहे यत्र किंचित् संबंधं स्थाप
यति तदा रोगी स्वास्थ्यं प्राप्नुयात्॥ अत्र ध्रुवमेव यदि चतुर्ष्वे केंद्रेषु १।४।७।१० शुभरूपी
स्यात्तदा तु स्वास्थ्यमेव ब्रूयात्॥ यदि तेषु शुभरूपी भवेत्तदा रोगी स्वस्थं प्राप्नुयात्॥ अत्रापि
यदापि मृत्युभुवने ८।१२। द्वादशगृहे वा शुभरूपी भवेत्तदा तु ध्रुवमेव [illegible] सो प्राप्नुयात्॥ अ

15

म ल.

॥३८॥

थ यदि तेषु गृहेषु १।४।७।१०। कोपि शुभः कोप्यशुभः स्तदा कष्टव्ययं को बहुतरो बलाधिकास्त
स्य फलं ब्रूयात्।। अथ प्रकारान्तरमाह।। यदि षष्ठगृहे रूपी वा षष्ठगृहस्वामी अशुभगृहेषु आपो
क्लिमप्रभृतिस्थानादेशरूपं कारयेत्तदा रोगी मसुं प्राप्नुयात्।। परं तु यदि केन्द्रगृहे १।४।७।
१०। स्वशुभरूपी भवेत् यासप्तमगृहस्वामी द्वाभ्यामशुभाभ्यां सार्धं तु दृष्टेन यदि संमिलितः
स्यात्।। अथ यथा १ रूपी वा प्रथमगृहस्वामी कुत्रवित् प्रकारमलेषु दृष्टेन संमिलितो भवे
त्तदा शुभं रोगिमसुं प्राप्नुयात्।। अथ केचिद्वदन्ति षष्ठगृहरूपि वा द्वादशगृहरूपिणा गुला
चेत्।। आभ्यां यो रूपो स्पर्धते तं पश्येत्।। यदि स अशुभप्रवेशी भवेद्वा स्थिरो भवेत्तदा क्लेशं ब
हुदिनं तिष्ठेत्।। स्वास्थ्यं नो प्राप्नुयाद्रोगी कदापि।। यदि शुभप्रवेशी वा स्थिरो भवेत्तदा क्लेशं
बहुदिनं तिष्ठेत् परं तु पश्चिमं स्वास्थ्यं प्राप्नुयाद्रोगी।। अथ च शुभनिर्गमो भवेत्तदा क्लेशं प्रा

॥३८॥

प्नुयात् स रं तु शीघ्रतया रोगशांतिः स्यात्॥ यदि शुभनिर्गमो भवेत्तदा शुद्धेशेव स्वास्थ्यं प्राप्नुयात्
अथ यदि स्वभावो भवेत्तदा कदापि क्लेशं कदापि स्वास्थ्यं प्राप्नुयाद्रोगी परं तु यदि सशुभो
भवेत्तदा परिणामे स्वास्थ्यं भवेत्॥ यदि शुभो भवेत्तदा तु कदापि परिणामे स्वास्थ्यं नो प्राप्नु
यात् नात्र संदेहः॥ अथ प्रकारांतरमाह॥ प्रश्नरमलस्याष्टमगृहरूपिणं षष्ठमगृहरूपि
णा गुणयेत्॥ एवं चतुर्थगृहरूपिणं द्वादशगृहरूपिणा गुणयेत्॥ अनेन प्रकारेण द्वौ रूपि
णौ तुलायद्वाभ्यामेकं रूपिणं गुणयेत्॥ येनं च प्रथमरूपिणा गुणयेत्॥ ताभ्यां योरूपो
त्पन्नो भवेत्तं पश्येत्॥ यदि स अशुभप्रवेशी भवेत्तदा स्थिरशुभस्तदा रोगी कष्टं क्लेशं दी
र्घतरं बहुदिनपर्यंतं प्राप्नुयात्॥ परिणामे रोगी रोगान्मुच्येत्॥ यदि शुभप्रवेशी वा शुभस्थि
रो भवेत्तदा क्लेशं त्वल्पसमानं बहुदिनपर्यंतं प्राप्नुयात् परं तु परिणामे स्वास्थ्यं भवेत्॥ य

२मतल०

दिस अशुभ निर्मितो भवेत्तदा क्षाहि लं क्लेशं प्राप्नुयात् परं तु शरीरे वस्वास्थ्यं भवेत् ॥ यदि शु-
भ निर्मितो भवेत्तदा स्वास्थ्यं विनापि शरीरे वस्वास्थ्यं प्राप्नुयात् ॥ परंतु सुगम मार्गेण यदि
स शुभ द्विस्वभावो भवेत्तदा क्लेशं कान्ति लं प्राप्नुयात् पुनः स्वास्थ्यं प्राप्नुयात् पुनर् व्यवरोग ग्रस्तो
भवेत् नरो निवेन स्वास्थ्यं नो प्राप्नुयात् कति व यदि नानि स्वास्थ्यो भूत्वा पुनर् व्यवरो निवेपते तु ॥
यदि शुभ द्विस्वभावो भवेत्तदा सुखेन क्लेशा ब्ययं कुर्यात् ॥ पुनः कष्टे कमदिना निस्वास्थ्यो भूत्वा
रोग निवेपते तु ॥ परंतु परिणाम स्वास्थ्यं प्राप्नुयात् ॥ अथ प्रकारांतरमाह ॥ प्रश्न १ गृह स्व-
पिलं षष्ठ गृह स्वामि लग्न युक्ते तु ॥ ताभ्यां यः उत्पद्यते तं मित्रं स्थापये तु ॥ १ वे चतुर्थ गृह
स्वामिलं वा षष्ठम गृह स्वामि लग्न युक्ते तु ॥ आभ्यां पस्थानं वा विभिन्नं ताव तौ स्व स्मिन्तु युलि
ते यः उत्पद्यते तं पश्येत् ॥ प्राप्तुं प्रकार वस्फलं ब्रूयात् ॥ नात्र संदेहः ॥ अथ यदि को वि

॥३९॥

॥३९॥

५८

ष्ठे द्रेष्काणे रसं प्राप्नुयाद्धाने स्वत आह ॥ तदा ऽष्टमगृहे रूपिणं चतुर्थगृहे रूपिणां गुणयेत्
ताभ्यां यः उत्पन्नो भवेत्तेन रूपिणां गुणकं प्रकारवत् फलं ब्रूयात् ॥ अथ पत्र ९ व यदि लोहितो ३
वासौम्यो ३ वा मंदगो ÷ विधुर्वा ३ सौरिः ३ स्यात् ॥ ९ तैश्चैकोभूत्वा यदि प्रश्नारम्भे लग्ने शुभप्रक
र्षे कारस्थे तदा शेषिणं निश्चितरं वाच्यं ॥ अथ वासाधारणे मैव लोहितादयः पंच रूपि
णः प्रश्न० शुरूपस्य न्यूहं क्षुर्युक्तदाशेणि न वेष्टं वाच्यमिति ॥ तदाह ॥ सौरिः ३ प्रथमगृहे
तदा मंदगः ÷ पंचमगृहे विशेषेणादेशेषा ॥ तथा विधु ३ लोहितोः ३ षष्ठगृहे विशेषणेन
शावपटतूलिके वा ॥ तथा सौम्य ३ अष्टमगृहे विशेषेणैव शावसज्ज्येव ॥ अत्र विशेषणा
पदत्तुपमानाच्च कमित्यर्थः ॥ अथ यदि प्रश्नारम्भलग्ने तेषां प्रकर्षतः स्यात्तदा ऽष्टमचतु
र्थाभ्यां मुसलौ योरूपां तस्य संख्यां कं गृह्णीयात् तावत् क्लेशावधिर्वक्तव्यानात्र ॥ अथ

17

रमल

ग्रंथांतरे भुपद्दि ग्रहे मंदः ÷ गस्य व्यास्यानेश्मशा नभूमिरिति कथितं वर्त्तते॥ तदाह॥ बोध
नः ≡ बिबु ≡ ९ तो ह्नो षष्टे द्दि ऽ८ म ग्रहे शावपटशा वृशाव्या शावनूत्तिकाशावजलपाद्रालं
विचारांशरूपो वर्त्तते तथा ÷ सोत्रिरपि प्र १ ग्रहे मंदगः ÷ पद्दि ग्रहे श्मशा नभूमिरिति विचा
रांशंदद्यात्॥ ना०॥ अथ प्रकारांतरमाह॥ यद्दिचे ४ ग्रहे रूपी ८ ग्रहे चादेशंकारयेदशुभो

४५

मूलात दाभुवं रोगी स्त्रसुं प्राप्नुयानू॥ अथ ग्रंथांतरे कथितं वर्त्तते तदाह॥ यद्यष्ट ८ ग्रहे
शुभनिर्गमो मवे तदा रोगी स्वास्थ्यं प्राप्नुयानू॥ यद्य शुभ निर्गमो वा प्रवेशी स्यात् तदा तकूपि

॥५०॥

लोत्तम्रादिने राज्ञौ वा रोगी नं मिष्ठिकृतरं काच्यं॥ पर्यायेण मरणमिति॥ मा० ०॥ अत्र के
चित्काडिंः रोगिणः प्रश्नं दशम गृहाद् दति॥ दशम रूपि लो स्वास्थ्यं वा शुभरूपि लो मरणमि ॥५०
ति अपरसर्वे [illegible] ॥ रोगिनो निमित्तायम

श्र० स्य प्र १ गृहे यदि मदगो ÷ भवेद्वा ऽष्ट ८ गृहे तदा श्मशान रजः स्पृ परि वि० तें ते परं तु तत्र
जौ यस्मशानभूमेः सकाशात् उद्धरणं कुर्वीत ॥९ वं यदि १।८ मगृहे सौरि ÷ स्यात्तदा तु केव
लश्म० रज एवेति विचा० ते भनष्या विधु ÷ ४ गृहे स्यात्तदा शवतूलिकोपरि वि० ॥ तथा बो
धनः पं ५ गृहे स्यात्तदा शवसज्जोपरि वि० ॥९ वं यदि विधु ÷ स्तथा बोधनोः ÷ यदि द्वा ८
गृहे स्यात्तदा ध्रुवं रोगी मृत्युं तु ॥ तथा शीतांशु ÷ ४ गृहे श्मशानस्य पयोपरि वि० ॥ स९ व
तती रु गृहे वा न९ वा यदि स्यात्तदा स्वर्गे प्रतिगमनोपरि वि० ॥ अथ यं दितरु। षं ८ गृहे शु
भरूपी भवेत्तथा रमत्ततुल्या गृहे १५ त्रिगेपः स्यात्तदा ध्रुव रोगी मृ० तू ॥ यत्रु रु।६। १। मगृ
हे शुभरूपी स्यात्तदा रोगी स्वास्थ्यं प्राप्नुयात् ॥ परं तु स्मृतिसेव ॥ अथवा कांतरेण वा गमीः
÷ १ गृहे शवसज्ये वा९ वं सोम्योपि ÷ १ गृहे शव विमाने व तथा श्मशानभूम्योनिः काशि

18

मत्न०

तरजरवस्वरूपेणमत्तिकेवयदितोरूपिणौ ≐ ≡ प्रश्न० १ म्हेश ८।१९।१२।सेवस्तातीत
दासरोगीध्रुवंमस्तुं० तू।।न्ता०।। त्रिभ्रा: पूर्वोक्तरूपिण: ≑ ≑ ≟ ≟ ≟ ⋮ यथोक्त म्हेध्रुव
दिस्तुस्तदाध्रुवंरोगमोमस्तु।।न्ता० अथप्रकारांतरमाह।।प्रश्न० स्यसंपूर्णरूपिणांवन्हि
वायुजलभूमीनांबिंदूनपृथक्‌रगणयेत्‌।।यदिजलभूमिबिंदुभ्योवन्हिवाय्वोर्बिंद
वोबहुतरास्तुस्तदारोगीकदापिमस्तुंनप्राप्नुयात्तस्यकिलभोग्यापुदीयोवर्त्ततेध्रु
ना।।यदिवन्हिवायुबिंदुभ्योजलभूम्योबिंदवोबहुतरास्तुस्तदाध्रुवंरोगीमस्तुंप्राप्नु
यात्‌।।न्ता३०।।अथप्रकारांतरमाह।।यदिरमलतुलाम्हाहुंप्रचलितेहैसस्सेते ॥४०॥
॥४०॥ ध्रुरूपिषुसंपूर्णतांययाद्यदिबिंदुस्तदारोगीमस्तुंप्राप्नुयात्‌नान्येषुरूपिषुतथाहि
रूपिण: द्विध्रु: ≡ पात: ≐ चंद्रग: ≑ आर: ≡ वक्र: ⋮ ।।अथयदिकोपिपृच्छेरोगि ५०

चंद्र राहु भौम केतु

अथ यदि ज्ञातुमिच्छेत्प्राज्ञः काले कस्मिन्नु दिने वृष्टिर्वा शुशीतघर्मादिकं भविष्यतीत्यत आह ॥
ये तद्विचारं यदा सूर्यो वृश्चिकराशौ पंचदशांशाग्रे कुस्थितो भवेत्तत्समयात्कारयेत् ॥ तदा ध्रुवे
सत्ये स्यात् ॥ तथा हि ॥ मासप्रारंभदिने प्रतिपदा वा संक्रांतौ रमलं पातयेत् ॥ अत्र पंचदशगृहा
णां मे वेष्टिः ॥ प्रत्येकगृहेण प्रतिदिनस्य फलं ब्रूयात् विचारयित्वा ॥ पश्चात् पंचदशदिनपक्षो
परि पुनरपि रमलं पातयेत् ॥ तस्य पंचदशगृहपर्यंतानां रूपिभिः क्रमशः प्रतिदिनस्य फ
लं ब्रूयात् यावन्मासपूर्णो भवेत् ॥ अनेन चक्रेण सर्वमासस्य प्रतिदिनेषु वृष्ट्यादिकं विचार
येत् ॥ मात्र ॰ अथ वक्ष्यमाणचक्रोपरि सर्वप्रश्नकथनोपायमाह ॥ एतच्चक्रं परमरहस्यं बहु
भेदयुतं सर्वजनैः परिच्छितं ज्ञेयं ॥ तस्मिन्मध्ये शतद्वयरपदि प्रश्नानि संति ॥ सर्वै रमलज्ञा
क्रं प्रीत्या स्थापयति ॥ तस्माच्चक्रादेव सर्वाणि प्रश्नानि कथयंति तेन तथा हि ॥ आदौ एकस्या
ग्रे रमलं पातयेत् ॥ पश्चाद्विलोकयेत् कस्य गृहस्य प्रश्नं वर्तते ॥ तस्मिंश्चक्रे तत्प्रश्नं सम्मुखस्थास्य
कोष्ठध्रुवांका ग्रहणीयाः ॥ तदा दोमनोभिप्राय गृहरूपिणां प्रथमध्रुवांकसमगृहस्य रूपिणां गु
णयेत् ॥ ताभ्यां गुणनरूपिणा तत्कोष्ठस्थध्रुवांक

२०

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१
२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	२
४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	३
७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	४
११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	५
१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	६
२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	७
२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	८
३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	९
४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	१०
५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	११
६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	१२
७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०	९१	९२	९३	९४	१३
९२	९३	९४	९५	९६	९७	९८	९९	१००	१०१	१०२	१०३	१०४	१०५	१०६	१०७	१४
१०६	१०७	१०८	१०९	११०	१११	११२	११३	११४	११५	११६	११७	११८	११९	१२०	१२१	१५
१२१	१२२	१२३	१२४	१२५	१२६	१२७	१२८	१२९	१३०	१३१	१३२	१३३	१३४	१३५	१३६	१६

६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	१२
७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०	९१	९२	९३	९४	१३
९२	९३	९४	९५	९६	९७	९८	९९	१००	१०१	१०२	१०३	१०४	१०५	१०६	१०७	१४
१०६	१०७	१०८	१०९	११०	१११	११२	११३	११४	११५	११६	११७	११८	११९	१२०	१२१	१५
१२१	१२२	१२३	१२४	१२५	१२६	१२७	१२८	१२९	१३०	१३१	१३२	१३३	१३४	१३५	१३६	१६

यदि कोपि पृच्छेत्सं पूर्णवयः के मेमां द्रव्यप्राप्तिरस्ति वा न ॥ तदा रमलपातं व्यिता बिंदुसमूहं द्वाभ्यां
भजेत् १ कशेषे बहुद्रव्यप्राप्तिः २ शेषे न च ॥ १ ॥ केन मार्गेण द्रव्यप्राप्तिः स्यादिति तदा बिंदुसमूहं
सप्तभिर्भजेत् १ कशेषे राजपक्षात्प्राप्तिः द्वाभ्यां स्त्रीपक्षात् २ त्रिभिः लेखनीकर्मणा ३ चतुर्भिः
प्रवासात् ४ पंचभिः — रत्नैः ५ षड्भिः वादप्रसंगात् ६ सप्तभिः चौरात् द्रव्यप्राप्तिः स्यात् ७ अष्टवाप
रजनप्रसंगात् ८ ॥ २ ॥ यदि कोपि पृच्छेत् अस्याः स्त्रियां बालको भवेद्वा न तदा बिंदुसमूहं त्रिभिः र्भजे
त् १ कशेषे दुहिता द्वाभ्यां पुत्रः त्रिभिर्नैहि संतानः ॥ ३ ॥ समांप्रति मित्रत्वं स्यात् पयति वा दुष्टता बिं
दुसमूहं चतुर्भिर्भजेत् १ केन वदुष्टत्वं करोति द्वाभ्यां मित्रत्वं २ त्रिभिः प्रत्यक्षे मित्रत्वं गुप्ते दुष्टता ३ च
तुर्भिर्न मित्रता न दुष्टता ॥ ४ ॥ कोपि पृच्छेत् मम वस्तु नष्टं यातं प्राप्तिः स्यान्न तदा बिंदुसमूहं चतुर्भिः भ
जेत् १ केन पूर्वदिशि द्वाभ्यामुत्तरे त्रिभिः पश्चिमे चतुर्भिर्दक्षिणे पुनर्बिंदुसमूहं द्वाभ्यां भजेत् १ क

रमल.

शेषे प्राप्तिर्नेत्रद्वाभ्यां प्राप्तिः स्यात् ॥५॥ कोपि पृच्छेद् यं स्त्री मम आगता व्यभिचारिणी तदा बिंदुसमूहं त्रिभि
र्भजेत् ९ को मपति मता द्वाभ्यां सलज्या कुलीना त्रिभिः व्यभिचारिणी ॥६॥ कोपि पृच्छेद् वाहो सम्प
ग्वा नैष्ठः तदा बिंदुसमूहं त्रिभिर्भजेत् ॥९ केन वा द्वाभ्यां सम्यक् त्रिनैष्ठः ॥७॥ कोपि पृच्छेद् रोगी म
रिष्यति वा नै तदा बिंदुसमूहं त्रिभिर्भजेत् ९ केन मृत्युं सुः द्वाभ्यां स्वास्थ्यं त्रिभिः चिर रोगः ॥८॥ को

सो

पि पृच्छेद् मम कार्यं भविष्यति वा न तदा बिंदुसमूहं द्वाभ्यां भजेत् ९ केन प्रवासेन हि द्वाभ्यां स्यात् ॥९॥
कोपि पृच्छेद् मम कासे फलं रस्ति वा न तदा बिंदुसमूहं त्रिभिर्भजेत् ९ केन फल प्राप्ति द्वाभ्यां रोगः
त्रिभिः कुशलत्वं ॥१०॥ कोपि पृच्छेद् मार्गे भयं वा निर्भयं तदा बिंदुसमूहं द्वाभ्यां भजेत् ९ केन मा
र्गे भयं द्वाभ्यां कुशलत्वं ॥११॥ कोपि पृच्छेद् प्रवासी शीघ्रं वा गमे द्वा न तदा बिंदुसमूहं चतुर्भिर्भ
जेत् ९ केन शीघ्रं द्वाभ्यां स्थिरत्वं त्रिभिः कदापि ना आगमे नू चतुर्भिः रागमने दृष्टि विघ्नत्वं ॥१२॥

कोपि पृछेद् नयोर्मध्ये पुत्रः संभवे द्वा न तदा बिंदुसमूहं चतुर्भिर्भजेत् एकेन संधिः द्वाभ्यां पुत्रः त्रिभिः
संधिः चतुर्भिः पुत्रं चिरकालेन ॥१३॥ कोपि पृछेद् यदि पत्नी स्वगर्भोस्ति वा न तदा बिंदुसमूहं द्वाभ्यां भजे
त् एकेन स गर्भो द्वाभ्यां नास्ति ॥१४॥ कोपि पृछेत् पुत्रो वा कन्या तदा बिंदुसमूहं द्वाभ्यां भजेत् एकेन
पुत्रः द्वाभ्यां कन्या ॥१५॥ कोपि पृछेद् रोगी केन कारणेन रोगग्रस्तस्तदा बिंदुसमूहं सप्तभिर्भ
जेत् एकेन ज्वरतः द्वाभ्यां वायुतः त्रिभिः प्रेतात् चतुर्भिः ज्वरतः पंचभिः पित्तात् षड्भिः उच्चि
न्तात् सप्तभिः चिरलोभात् ॥१६॥ कोपि पृछेत् अस्मिन् वर्षे मे फलप्राप्तिस्तदा बिंदुसमूहं चतुर्भि
र्भजेत् एकेन रत्नव्यापारे द्वाभ्यां तैलं कार्पासादि मूल्यव्यापारे त्रिभिः वस्त्रव्यापारे चतुर्भिर्नप
कर्मणा ॥१७॥ कोपि पृछेत् चौरहृतस्य प्राप्तिः स्याद्वा न तदा बिंदुसमूहं कं द्वाभ्यां भजेत् एकेन
प्राप्तिः द्वाभ्यां कदापि न ॥१८॥ कोपि पृछेत् सः चौरः पुरुषो वा स्त्री तदा बिंदुसमूहं त्रिभि

कफात्

ग्रा
८३
२२

रमल·

र्भजेत् एकेन पुरुषः द्वाभ्यां स्त्री त्रिभिः बालकः ॥१९॥ कोपि पृच्छेत् चौरः कुत्र तिष्ठति तदा बिं
दु सम्मुखे त्रिभि र्भजेत् एकेन स्वगृह निकटे तिष्ठति द्वाभ्यां परजनः त्रिभिः गृहे एव ॥२०॥ कोपि
पृच्छेत् मुष्टौ किं तदा बिंदु त्रिभि र्भजेत् । एकेन स्वगृह निकटे ति गोपितद्रव्यम् ॥२१॥ कोपि पृच्छे
त् रक्तं वर्णं तदा बिंदुं पंचभि र्भजेत् एकेन कृष्णवर्णं द्वाभ्यां श्वेतः त्रिभिः रक्तः चतुर्भिः पीतः
पंचभिः विमिश्रितं ॥२२॥ कोपि पृच्छेत् अस्यां स्मा — फलप्राप्ति रस्ति वा न तदा बिंदु द्वाभ्यां भजेत्
एकेन फलप्राप्ति र्न द्वाभ्यां फलप्राप्तिः ॥२३॥ कोपि पृच्छेत् स्त्रियो दर्शयिष्यामि वा न तदा बिं
दुं द्वाभ्यां भजेत् एकेन दर्शनं द्वाभ्यां न च ॥२४॥ कोपि पृच्छेत् मम द्रव्यादिकं कुशलं वा नेष्टं त
दा बिंदु द्वाभ्यां भजेत् एकेन निष्टं द्वाभ्यां कुशलं ॥२५॥ कोपि पृच्छेत् प्रथमं पुरुषो वा स्त्री भ
विष्यति तदा बिंदु द्वाभ्यां भजेत् एकेन प्रथमं स्त्री द्वाभ्यां प्रथमं पुरुषो भविष्यति ॥२६॥ को

२८

पिपृच्छेद् द्रं समयं स्वप्नगवर्णितेवा नेष्टं तदा बिंदुसमूहं द्वाभ्यां भजेत् एकेन शुभं द्वाभ्यां नेष्टं ॥२७॥
कोपि पृच्छेन्नेन साऽहं विजं प्राप्तुयामि वा न तदा बिंदु द्वाभ्यां भजेत् एकेन विजयं द्वाभ्यां न च ॥२८॥
कोपि पृच्छेद्यं पत्नी शुभास्ति कानिष्ठिद्वष्टा तो तसुंला तदा बिंदु त्रिभिर्भजेत् एकेन निषिद्वाभ्यां
शुभा त्रिभिर्मिश्रिता ॥२९॥ कोपि पृच्छेन्नेन नृपतिनामतो फलप्राप्तिरस्ति वा न तदा बिंदु पंच
भिर्भजेत् एकेन न फलप्राप्तिः द्वाभ्यां फलप्राप्तिः त्रिभिः राजपदवीप्राप्तिः चतुर्भिः निगडग्र
हवासः पंचभिः कंडुकादिवस्तुलाभः ॥३०॥ कोपि पृच्छेद् स्याद् दासता-मुक्तो भवामि वा न तदा
बिंदुसमूहं पंचभिर्भजेत् एकेन शुक्तो न द्वाभ्यां मुक्तः स्यात् त्रिभिः निंदादिकं स्यात् चतुः पंच
भिः स्वासनो मूल्यद्रव्यं दापयेत् ॥३१॥ कोपि पृच्छेद् दंत्र घमं तु शालते न भविष्यति तदा
बिंदुसमूहं त्रिभिर्भजेत् एकेन काष्ठिन्यं कुशालतें द्वाभ्यां कुशौशलत्वमेव त्रिभिः समानं ॥३२॥

रमल०

कोपि च छेदेन केनाप्यस्ति कार्यं का ह शं तदा बिंदुसप्तभिः भजेत् ९ केन न कार्यसिद्धिः द्वाभ्यां त्रिभिश्च कार्यसिद्धिः चतुर्भिः किंचित्सिद्धं किंचिन्न० पंचभिः बलात्कारादयप्रसंगात् कार्यसिद्धिः षड्भिरेरोगी भवेत् सप्तभिः क्ष पयाकार्यसिद्धमक्लेशप्रायं क्लेशोप्यंचागमेतु॥